

INFORMACJA O RESORTOWYCH PROGRAMACH BADAWCZYCH

Aktualnie są realizowane następujące problemy badawcze z zakresu nauk filozoficznych, finansowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

1. *Obecność marksizmu w kulturze XX wieku* — kierownik prof. dr hab. Marek J, S i e m e k, Uniwersytet Warszawski;

2. *Współczesna filozofia nauki* — kierownik prof. dr hab. Jerzy K m i t a, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu;

3. *Wartości w strukturze filozofii, w życiu naukowym i w praktyce społecznej* — kierownik prof. dr hab. Zdzisław Czarnecki, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie;

4. *Filozofia pokoju* — kierownik prof. dr hab. Janusz Kuczyński, Uniwersytet Warszawski;

5. *Dialektyka marksistowska w nauce współczesnej* — kierownik doc. dr hab. Wacław M e j b a u m, Uniwersytet Szczeciński;

6. *Zagadnienia i tendencje rozwoju filozofii marksistowskiej, zwłaszcza w krajach socjalistycznych* — kierownik doc. dr Henryk Pisarek, Uniwersytet Bolesława Bieruta we Wrocławiu;

7. *Systemy logiczne i algorytmy do testowania przez komputer poprawności dowodów* — kierownik prof. dr hab. Witold Marciszewski, filia Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku;

8. *Znak, język, rzeczywistość* — kierownik prof. dr hab. Jerzy Pelc, Uniwersytet Warszawski;

9. *Struktura logiczna rozumowań nie sformalizowanych* — kierownik prof. dr hab. Ryszard Wójcicki, Uniwersytet Łódzki.

Osoby, które wyrażą chęć włączenia się do tych programów z własnymi pracami badawczymi, winny porozumieć się z kierownikami powyższych tematów. Pragnęliśmy opublikować krótkie informacje o wszystkich programach, jednak do chwili przekazania niniejszego numeru do druku (maj 1987), swoje informacje nadesłali: prof. dr hab. Marek J. S i e m e k i doc. dr hab. Henryk Pisarek (red.).

HENRYK PISAREK:

INFORMACJA O RESORTOWYM PROGRAMIE BADAŃ PODSTAWOWYCH
NR RPBP III. 20, PT. *ZAGADNIENIA I TENDENCJE ROZWOJU FILOZOFII
MARKSISTOWSKIEJ, ZWŁASZCZA W KRAJACH SOCJALISTYCZNYCH*

Jednostką koordynującą program badawczy jest Uniwersytet Wrocławski im. Bolesława Bieruta. W skład zespołu koordynacyjnego programu wchodzi następujący pracownicy naukowcy:

Przewodniczącym jest doc. dr hab. Henryk Pisarek, kierownik Katedry Filozofii Marksistowskiej UWBB.

Członkami są:

— prof. dr hab. Jan S u c h, dyrektor Instytutu Filozofii Uniwersytetu Adama Mickiewicza;

— doc. dr Zenon Radziwiolski, kierownik Katedry Nauk Społecznych Akademii Rolniczej we Wrocławiu;

— doc. dr hab. Romuald Łoziński, pracownik UWBB KFM;

— doc. dr hab. Bogusław Ponikowski, pracownik UWBB KFM;

— dr Ryszard B o t w i n a, pracownik UWBB KFM;

— dr Wojciech S t ę p n i o w s k i, pracownik UWBB KFM.

Sekretarzem naukowym jest dr Ryszard Różanowski, pracownik UWBB KFM.

Horyzont czasowy realizacji obejmuje lata 1986—1990, na zasadzie tzw. badań kroczących, umożliwiających kontynuację po roku 1990.

Program zawiera pięć grup tematycznych.

Pierwsza grupa tematyczna zatytułowana jest: *Zagadnienia i tendencje rozwoju filozofii marksistowskiej w Polsce*. Kierownikiem naukowym tej grupy jest doc. dr hab. Romuald Łoziński z UWBB KFM.

Druga grupa tematyczna nosi tytuł: *Zagadnienia i tendencje rozwoju filozofii marksistowskiej w Związku Radzieckim*. Jej kierownikiem naukowym jest dr Ryszard B o t w i n a z UWBB KFM.

Trzecia grupa tematyczna podejmuje: *Zagadnienia i tendencje rozwoju filozofii marksistowskiej w Czechosłowacji*. Kieruje tą grupą dr Wojciech S t ę p n i o w s k i z UWBB KFM.

Czwarta grupa tematyczna obejmuje: *Zagadnienia i tendencje rozwoju filozofii marksistowskiej w Jugosławii, Bułgarii i NRD*. Kierownikiem naukowym tej grupy jest doc. dr hab. Henryk Pisarek z UWBB KFM.

Piąta grupa tematyczna rozpatruje: *Zagadnienia teoretyczne i metodologiczne materializmu historycznego*. Kieruje tą grupą doc. dr hab. Bogusław Ponikowski.

Uzasadniając wybór takiego resortowego programu badań podstawowych można wskazać, iż filozofia marksistowsko-leninowska jest nauką

twórczo rozwijającą się, odpowiednio do istotnie ważnych osiągnięć teoretycznych i metodologicznych praktyki życia społecznego, nauk humanistycznych, przyrodniczych, technicznych, matematycznych i innych. Zauważalną od pewnego czasu ogólną tendencją rozwoju filozofii marksistowskiej jest jej społeczne, antropologiczne i aksjologiczne ukierunkowanie, przewyższające naleciałości naturlizmu, pozytywizmu i scjentyzmu. Wyodrębnienie i ugruntowanie tych aktywistycznych przeobrażeń i tendencji rozwoju jest zadaniem niezmiernie ważnym poznawczo, metodologicznie, światopoglądowo, ideologicznie i doniosłym w konsekwencje społeczne.

Istotnym źródłem inspiracji owych przemian jest praktyka społeczno-polityczna, ekonomiczna i naukowa krajów socjalistycznych. Sądzymy, iż warto i należy poznawać i upowszechniać cenne osiągnięcia teoretyczne i metodologiczne filozofów obozu socjalistycznego. Przy czym należy wyraźnie zdać sobie z tego sprawę, iż dotychczasowe polskie działania w tym zakresie są stosunkowo skromne.

W pierwszym etapie realizacji programu badawczego przewidywane jest nawiązanie współpracy naukowej z myślicielami ZSRR, Czechosłowacji, Jugosławii, Bułgarii i NRD. W dalszej perspektywie współpraca i sfera zainteresowań powinna ogarnąć wszystkie kraje socjalistyczne. W wyniku tej współpracy i naszych poczynań powstaną liczne artykuły, doktoraty, habilitacje, monografie i opracowania syntetyczne.

W ramach realizacji programu badawczego przewidywane są coroczne międzynarodowe konferencje naukowe. Konferencje te przeprowadzamy wspólnie z Międzywojewódzką Szkołą Partyjną we Wrocławiu oraz z Wojewódzkim Ośrodkiem Kształcenia Ideologicznego przy KW PZPR. Tematyka tych konferencji jest następująca:

1. Dialektyka obiektywnych i subiektywnych uwarunkowań procesu kształtowania się świadomości socjalistycznej.
2. Dialektyka obiektywnych i subiektywnych uwarunkowań procesu budowy socjalizmu.
3. Dialektyka ogólnego, szczegółowego i jednostkowego w procesie budowy socjalizmu.
4. Dialektyka ekonomiki i polityki w społeczeństwie socjalistycznym.
5. Dialektyka sprzeczności rozwoju budownictwa socjalizmu.

Oprócz tego, poczynając od roku 1987, odbywać się będą coroczne sympozja naukowe.

W realizację programu zaangażowanych jest dotychczas 66 pracowników naukowych, w tym 13 profesorów, 15 docentów, 19 doktorów i 19 magistrów. Planowany jest przyrost zatrudnienia potencjału kadrowego o około 60%. W realizacji programu biorą udział następujące placówki badawcze:

1. Uniwersytet Wrocławski im. Bolesława Bieruta:
 - Katedra Filozofii Marksistowskiej
 - Katedra Historii Filozofii
 - Katedra Socjologii
2. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu:
 - Instytut Filozofii
3. Uniwersytet Szczeciński:
 - Katedra Filozofii
4. Uniwersytet Śląski:
 - Instytut Filozofii
5. Uniwersytet Łódzki:
 - Katedra Filozofii
6. Akademia Rolnicza we Wrocławiu:
 - • Katedra Nauk Społecznych
7. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu:
 - Instytut Ekonomii Politycznej
8. Politechnika Wrocławska:
 - Instytut Nauk Ekonomiczno-Społecznych
9. Akademia Medyczna we Wrocławiu:
 - Katedra Nauk Społecznych
10. Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych we Wrocławiu:
 - Międzyuczelniane Studium Nauk Społeczno-Politycznych
11. Politechnika Gliwicka:
 - Instytut Nauk Społecznych
12. Politechnika Częstochowska:
 - Międzyuczelniany Instytut Nauk Politycznych i Społecznych
13. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze:
 - Instytut Nauk Społeczno-Politycznych
14. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Opolu:
 - Instytut Nauk Społeczno-Politycznych

W realizację programu zaangażowany jest również potencjał kadrowy niektórych zagranicznych placówek naukowych:

15. Uniwersytet Moskiewski:
 - Wydział Filozoficzny
17. Uniwersytet Kijowski:
 - Katedra Materializmu Dialektycznego i Historycznego
18. Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Wilnie:
 - Katedra Materializmu Dialektycznego i Historycznego
19. Uniwersytet Karola Marksa w Lipsku:
 - Sekcja Filozofii Marksistowsko-Leninowskiej
20. Uniwersytet Techniczny w Dreźnie:
 - Katedra Materializmu Historycznego

21. Uniwersytet Jana Purkyniego w Brnie:
— Katedra Marksistowsko-Leninowskiej Filozofii i Logiki
22. Uniwersytet Sofijski:
— Katedra Materializmu Dialektycznego i Historycznego
23. Bułgarska Akademia Nauk:
— Instytut Filozofii.

Zmierzamy do tego, aby współpraca z uczelniami zagranicznymi określana była oficjalnymi umowami i porozumieniami. Umowy takie zawarte zostały z Sekcją Filozofii Marksistowsko-Leninowskiej Uniwersytetu Karola Marksa w Lipsku, z Katedrą Materializmu Historycznego Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie, z Wydziałem Filozoficznym Uniwersytetu Leningradzkiego. Istnieje również porozumienie o udziale w realizacji danego programu badawczego pracowników naukowych Katedry Marksistowsko-Leninowskiej Filozofii i Logiki Uniwersytetu Jana Purkyniego w Brnie. Współpraca z zagranicą realizowana jest również w formie udziału przedstawicieli poszczególnych środowisk naukowych w konferencjach i sympozjach naukowych, w formie wymiany bezpośredniej wyników prac badawczych, konsultacjach naukowych itp.

Nakłady finansowe, przyznane przez Ministerstwo, na realizację prac objętych programem w latach 1986—1990 wynoszą 100 mln zł.

WŁODZIMIERZ WYPYCH

INFORMACJA O RESORTOWYM PROGRAMIE BADAŃ PODSTAWOWYCH NR RPBP III.18, PT. *OBECNOŚĆ MARKSIZMU W KULTURZE FILOZOFICZNEJ XX WIEKU*

Resortowy program badań podstawowych RPBP III. 18 pod nazwą *Obecność marksizmu w kulturze filozoficznej XX wieku*, koordynowany centralnie przez Instytut Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego (kierownik programu: prof. dr hab. Marek J. S i e m e k) jest rozszerzoną kontynuacją badań prowadzonych w ramach resortowego problemu pod tą samą nazwą w pięcioleciu 1981—1985. Bezpośrednią inspiracją do podjęcia tych badań była przypadająca na rok 1983 setna rocznica śmierci Karola Marksa, która dała okazję do przemyśleń nad współczesnym znaczeniem Marksowskiego i marksistowskiego dziedzictwa intelektualnego. Z przemyśleń tych powstał ogólny program systematycznych badań nad obecnością Marksa i marksizmu w kulturze filozoficznej XX wieku, który został sformułowany w roku 1981 przez zespół związany z Zakładem Filozofii Społecznej Instytutu Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego. Program ten opiera się na uznaniu marksizmu za tra-

dycję intelektualną, która nie tylko umożliwia zrozumienie naszej współczesności, lecz także — jako pewne dziedzictwo teoretyczno-filozoficzne — była i jest nieustannie wzbogacana przez tę współczesność, stawiającą przed marksistowskim myśleniem nowe, nieznanе mu dotąd zadania. Rozpoznanie tych zadań oraz określenie sposobu, w jaki inspirują one współczesną myśl marksistowską, w pełni potwierdzając jej aktualność, historyczną żywotność i poznawczą płodność, stanowi główny cel podjętych badań.

Od dawna dojrzewająca potrzeba otwarcia takiej właśnie — historycznej a zarazem współczesnej — perspektywy w badaniach nad marksizmem, jak również konieczność skoordynowania rozproszonych dotąd wysiłków badawczych w tym zakresie, określiły tematyczną strukturę programu. W obrębie nader szerokiej problematyki uwagę skupiono przede wszystkim na następujących kręgach zagadnień, które wyodrębniono jako cztery podstawowe grupy tematyczne:

1. Recepcja i funkcjonowanie twórczości Marksa wśród marksistów i krytyków marksizmu.
2. Teoretyczno-filozoficzne zagadnienia współczesnego marksizmu.
3. Materializm historyczny a problemy współczesnej filozofii i kultury.
4. Wątki marksistowskie w myśli filozoficznej XX wieku.

W trakcie realizacji programu nawiązano owocną współpracę z wieloma badaczami i ośrodkami naukowymi w kraju. Szczególnie cenna okazała się kooperacja ze środowiskiem wrocławskim, skupionym podówczas wokół doc. dr hab. Waclawa M e j b a u m a. Program wiele zawdzięcza doc. Mejbbaumowi i gronu jego współpracowników z Instytutu Nauk Społeczno-Ekonomicznych Politechniki Wrocławskiej, którzy w latach 1983—1985 wzięli na siebie trud koordynacji II stopnia całości prac badawczych prowadzonych w pierwszej grupie tematycznej.

Koncepcje tematyczne badań, poszczególne etapy ich realizacji, stosowane metody i wreszcie uzyskane wyniki były przedmiotem dyskusji i konsultacji na ogólnopolskich konferencjach i sympozjach naukowych organizowanych systematycznie w ramach programu.

Pierwsza z nich, o charakterze roboczym, odbyła się w grudniu 1982 roku w Warszawie. Przedstawiono na niej opracowania dotyczące takich zasadniczych kwestii, jak np.: marksizm a współczesna filozofia i metodologia nauki, dzieje recepcji marksizmu, problemy marksistowskiej filozofii społecznej, a zwłaszcza teorii współczesnego społeczeństwa socjalistycznego. Materiały z konferencji zostały opublikowane w postaci szeregu artykułów na łamach „Studiów Filozoficznych” (1983—1984).

Druga konferencja na temat *Prawda i znaczenie* przygotowana została przez środowisko wrocławskie w lutym 1985 roku i pozwoliła skon-

frontowac tradycję marksistowską z badaniami inspirowanymi przez współczesną „filozofię języka”. We wrześniu tego samego roku odbyło się również ogólnopolskie sympozjum *Marksizm jako filozofia. W stulecie urodzin G. Lukdca i E. Blocha* poświęcona teoretycznemu dorobkowi obu tych, wciąż stosunkowo mało w Polsce znanych, myślicieli, którzy odegrali ważną rolę w dziejach XX-wiecznego marksizmu i współczesnej filozofii. Wybrane referaty wygłoszone na tym sympozjum opublikowane zostały w „Studiach Filozoficznych” (nr 11/1985 r.).

Dzięki postępującej intensyfikacji badań i rozszerzeniu kontaktów i współpracy z ośrodkami naukowymi zarówno w kraju jak i za granicą możliwe stało się zorganizowanie w październiku 1984 roku międzynarodowej konferencji na temat *Obecność Marksa w kulturze filozoficznej XX wieku*. W konferencji tej, poza gronem polskim, uczestniczyło kilkunastu wybitnych badaczy z Europy Wschodniej i Zachodniej a także z Izraela i USA. Materiały konferencji opublikowane zostały w dwu kolejnych numerach „Studiów Filozoficznych” (nr 11/12 z 1985 r. i 1—2 z 1986 r.).

Obok szeregu oryginalnych opracowań, w ramach programu przygotowano także liczne tłumaczenia klasycznych tekstów XX-wiecznego marksizmu, niedostępnych dotąd w języku polskim. W antologii przygotowanej do druku przez mgr J. Dobieszewskiego znalazły się m. in. prace R. Luksemburg, L. Trockiego, J. A. Preobrażeńkiego, N. J. Bucharina, G. Lukács a, E. Korsch. Antologia ta, mająca ukazać się nakładem Wydawnictw Uniwersytetu Warszawskiego uzupełni w pewnym stopniu dotkliwy brak przekładów w tym zakresie i — jak można się spodziewać — pełnić będzie rolę skryptu pomocniczego w nauczaniu filozofii marksistowskiej i w studiach nad dziejami marksizmu.

Poza wymienionymi wyżej publikacjami w czasopiśmiennictwie naukowym najważniejsze wyniki badawcze programu z pięciolecia 1980—1985 zawarte są w monograficznym tomie studiów pt. *Marksizm a kultura filozoficzna XX wieku* przygotowywanym do druku w Państwowym Wydawnictwie Naukowym.

Program kontynuowany jest również w pięcioleciu 1986—1990. Potrzeba rozszerzenia problematyki badan oraz powiększenia grona współpracowników spowodowała, że utworzono dwie dodatkowe grupy tematyczne: jedna z nich zajmuje się zagadnieniami recepcji marksizmu we współczesnej filozofii praktycznej (grupa IV), druga zaś marksistowskimi inspiracjami w teorii socjologicznej i w metodologii nauk społecznych (grupa II).

Ponadto nawiązano ścisłą współpracę z Instytutem Filozofii UAM,

który przejął koordynację II stopnia w drugiej grupie tematycznej badającej problematykę: *Marksizm a współczesna filozofia nauki*.

Obecnie badania są więc prowadzone w pięciu podstawowych grupach tematycznych:

1. *Materializm historyczny a problemy współczesnej cywilizacji i kultury* (temat kierowany przez dr A. Ochockiego, IF UW).

2. *Marksizm a współczesna teoria i metodologia wiedzy naukowej* (temat realizowany przez ośrodek poznański pod kierownictwem prof. dr hab. J. Sucha, IF UAM).

3. *Poznanie i racjonalność w perspektywie współczesnej socjologii i teorii społecznej marksizmu* (tematem kieruje dr H. Kozakiewicz z Zakładu Socjologii Teoretycznej, IFiS PAN).

4. *Marksizm a współczesna filozofia praktyczna* (temat kierowany przez doc. dr hab. J. H o ł ó w k ę, IF UW).

5. *Marksizm a główne nurty myśli filozoficznej XX wieku* (temat kierowany przez dr J. Łozińskiego, IF UW).

W ścisłej współpracy z programem badań pozostaje też wspólne ogólnopolskie konwersatorium filozoficzno-socjologiczne Zakładu Filozofii Społecznej Instytutu Filozofii UW i Zakładu Socjologii Teoretycznej IFiS PAN, prowadzone od kilku lat przez prof. dr M. Siemka i doc. dr E. Mokrzyckiego. Związane bezpośrednio z programem prace badawcze wykonywane w ramach konwersatorium zostaną wkrótce opublikowane w monograficznym tomie studiów pt. *Nauka — racjonalność — społeczeństwo*, złożonym do druku w PWN.

Do pierwszych wyników programu uzyskanych w rozpoczętym pięcioleciu 1986—1990 należy też zaliczyć rezultaty ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Problemy teorii wiedzy w perspektywie socjologii, filozofii nauki i filozofii społecznej marksizmu* zorganizowanej w ramach III grupy tematycznej w październiku 1986 roku.

Aktualnie w ramach programu przygotowywanych jest 9 rozpraw habilitacyjnych i 7 prac doktorskich.